

عوامل موثر بر انگیزه مهارت جویان از انتخاب حرفه ای مهارتی در مراکز آموزش فنی و حرفه ای شهرستان زاهدان

محمد جهانتیگی (نویسنده مسؤل)^۱

لیلا جهانی^۲

مریم جهانتیگی^۳

چکیده

زمینه و هدف: تحول در نظام آموزش فنی و حرفه ای کشور از سیاست های اصلی این سازمان آموزشی می باشد. لذا، توجه به انگیزه های درونداد این سیستم در کنار سایر تحولات موجود مطرح است. انتخاب حرفه کارآموزی و شغلی از رفتارهایی است که با توجه به انگیزه هایی صورت می گیرد که تقدم و تأخر آن در همه یکسان نیست. لذا، این مطالعه با هدف تعیین عوامل موثر بر انگیزه کارآموزان از انتخاب حرفه ای مهارتی خود در دوره های آموزشی مراکز آموزش فنی و حرفه ای انجام شد. روش بررسی: پژوهش حاضر مطالعه ای توصیفی- تحلیلی می باشد. نمونه های پژوهش شامل ۱۸۶ کارآموز در حرفه های مختلف مشغول به فراگیری مهارت در مراکز آموزش فنی و حرفه ای شهرستان زاهدان در سال ۱۳۹۵ بودند که به روش سرشماری انتخاب شدند. ابزار گرد آوری داده ها، پرسش نامه دو قسمتی بود که بخش اول آن شامل: اطلاعات دموگرافیک، بخش دوم مشتمل بر ۱۹ سؤال در طیف لیکرت سه درجه ای بود که در سه حیطة: انگیزه فردی، انگیزه اجتماعی و انگیزه حرفه ای، هدف مشارکت کنندگان را از انتخاب حرفه ای مهارتی بررسی را پسران تشکیل دادند. این مطالعه نشان داد که اکثریت مشارکت کنندگان فرصتی برای کسب موقعیت شغلی را به عنوان بالاترین انگیزه خود از انتخاب حرفه مهارتی بیان نمودند. هم چنین کارآموزان کسب گواهینامه آموزش فنی و حرفه ای (جهت ارائه به مکان مشخص یا گرفتن تسهیلات) را به عنوان اولویت دوم خود برای انتخاب حرفه ای مهارتی، ذکر نمودند.

کلید واژگان: انگیزه، انتخاب حرفه، انتخاب شغل، مشاوره و هدایت، کارآموز.

^۱. مدیر کل، اداره آموزش فنی و حرفه ای استان سیستان و بلوچستان، ۰۹۱۵۱۴۱۶۷۵۱ و mohammad.jahantigh@yahoo.com

^۲. کارشناس آموزش (کارشناسی ارشد)، اداره آموزش فنی و حرفه ای استان سیستان و بلوچستان، ۰۹۹۰۱۴۴۰۱۷۹ و l.jahani@chmail.ir

^۳. مدیر مدرسه، زاهدان - آموزش و پرورش مدرسه دخترانه کوشش، ۰۹۳۸۷۳۴۴۲۰۰ و l.jahani@chmail.ir

Factors influencing the motivation and skills of selected students vocational skills in vocational training centers in Zahedan city

Mohammad Jahantighi
Liela Jahani
Maryam Jahantighi

Abstract

Background: The transformation of the vocational education system of the main policies of the organization is education. Therefore, the motives of the system input is available, along with other developments. Job training and career choices of behavior that is due to take place incentives that Precedence it is not at all the same. Therefore, this study aimed to determine predictive factors of motivation trainees

Choose Khvddr of vocational skills training centers and vocational training courses were conductedabstract Methods: This study is descriptive-analytic study. Gathering data, two-part questionnaire. The first part included demographic variable, second part consisted of ۱۹ questions in Likert scale was three degrees in three areas: personal motivation, social motivation and professional motivation, Recent Hdfmsharkt. The trainees scientific content of professional education and jobs as their second priority for the selection of vocational skills, were mentioned.

Keywords: Motivation, word choice, career choices, advice and guidance, trainee.

مقدمه

اصطلاح انگیزش یا Motivation را می‌توان به عنوان عامل نیرو دهنده، هدایت کننده و نگهدارنده رفتار تعریف کرد. گنج و برلاینز در سال ۱۹۸۴، انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده‌اند. سیفرت در سال ۱۹۹۲ گفته است: انگیزش، یک تمایل یا گرایش به عمل کردن به طریقی خاص است. انگیزه و انگیزش، غالباً به صورت مترادف به کار می‌روند، با این حال می‌توان انگیزه یا Motive را دقیق‌تر از انگیزش دانست به این صورت که انگیزش را عامل کلی مولد رفتار اما انگیزه را علت اختصاصی یک رفتار خاص به حساب آورد. انگیزه، عامل انجام بسیاری از فعالیت‌ها، از جمله، یادگیری است. به عبارتی، در پشت پرده رفتارها انگیزه وجود دارد. در واقع انگیزه آن چیزی است که به یادگیرنده انرژی می‌دهد و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند.

بیان مسئله و ضرورت تحقیق

انگیزه کسب دانش یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و عاملی است که در حفظ تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. انتخاب رشته مهارتی و شغل به عنوان یکی از مهم‌ترین تصمیمات هر فرد در طول زندگی اش مطرح است. با انتخاب یک شغل، فرد باید هزینه و وقت زیادی را صرف آموزش حرفه اش بنماید بررسی‌های به عمل آمده، نشان داده است که بعد از اتمام دوره فراگیری حرفه معمولاً تغییر حرفه در برخی از رشته‌ها به ندرت و با صرف هزینه و وقت زیادی امکان پذیر هست، از این رو انتخاب رشته شغلی و مهارتی باید با دقت و تأمل بیشتری انجام شود (۲). از سوی دیگر کارآموزان با انگیزه مهارتی و شغلی قوی‌تر، فعالیت‌های آموزشی بیشتری را می‌پذیرند، تکالیف درسی بیشتری را انجام می‌دهند و در نتیجه موفقیت بیشتری را کسب می‌کنند (seif, ۲۰۱۰).

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که انتخاب حرفه شغلی تحت تاثیر برخی عوامل می‌باشد که در این مقاله سعی بر آن است این عوامل بررسی و شناسایی گردند. خورسند رحیم زاده در مطالعه‌ای با نام شناخت عوامل موثر بر انتخاب رشته فرش دستباف دانشجویان مرکز آموزش عالی علمی کاربردی سازمان جهاد کشاورزی استان فارس نشان داد که قوی‌ترین عامل موثر بر انتخاب رشته خصوصیات فردی (علاقه، گرایشها، تجربیات) و پس از آن عوامل اجتماعی و خانوادگی (ارزش‌های اجتماعی و محیط و فضای زندگی) و سپس عوامل اقتصادی در افق آینده (کسب درآمد و اشتغال) است.

در مطالعه دیگری محققان نشان دادند که در مقایسه با انگیزه‌های بیرونی، عوامل مربوط به انگیزه‌های درونی، اهمیت بیشتری در انتخاب رشته پرستاری داشته است (Dalir, ۲۰۱۱). ادیب حاج باقری و دیانتهی نیز در مطالعه خود با یک سوال چند گزینه‌ای به بررسی تناسب شخصیت دانشجویان با این رشته می‌پردازد. (Rice, ۱۹۹۹)

امروزه تربیت نیروی انسانی ماهر، متخصص و کارآمد از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور محسوب می‌شود. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور بعنوان متولی آموزشهای مهارتی غیر رسمی و کوتاه مدت در بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی می‌کوشد در حیطه وظایف خود تلاش داشته باشد تا در جهت رفع نیاز بازار کار و اشتغال فعالیت‌های خود را توسعه دهد و در عین حال در جنبه کیفی آن نیز تاکید دارد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با هدف انتقال مهارت‌های مختلف به فراگیران و نیز اشتغال مهارت‌آموختگان این دوره‌ها از طریق خود اشتغالی توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای سیاستگذاری و اجرا می‌شود هدف اصلی آموزشهای فنی و حرفه‌ای تربیت نیروی کار مورد نیاز بخش‌های

مختلف جامعه و افزایش توانایی های دانش، مهارت و نگرش و همچنین ارتقاء مهارت شاغلین می باشد که این آموزش ها هم نیروی ماهر مورد نیاز بخش صنعت و هم نیروی ماهر مورد نیاز بخش خدمات و بعضاً کشاورزی را تأمین می نماید و به این نوع آموزش ها بعنوان ابزاری برای مقابله با بیکاری و افزایش کیفیت کار شاغلین نگریده می شود و می توان گفت هدف به نوعی پرورش کارآفرین است. (پرند، ۱۳۹۱)

آغاز آموزشهای فنی حرفه ای رادرایران می توان پس از انعقاد قرار داد (داری) و تأسیس کمپانی نفتی وی در ایران نسبت داد. سرمایه گذاری مزبور وهریک از سرمایه گذارهای دیگر خارجی چه جهت استخراج و بهره برداری از منابع چه جهت تولیدات کالاهای مصرفی درایران یا هریک از کشورهای جهان سوم ضرورت به کارگیری نیروهای مستعد و پرتوان جهت بهره گیری از آنان به عنوان کارگران ساده و همچنین جذب نیروهای مستعد و تحصیل کرده در دانش افزایی آنان برای بهره گیری در تولیدات و به کارگیری ابزار کار مورد توجه قرار گرفت. بدیهی است افراد مستعد و آماده با اندک سرمایه گذاری می توانستند در جهت مطامع صاحبان سرمایه به کار گرفته شوند (فلاح، ۱۳۹۱).

کار و درس هر دو مطلوب جوامع بشری است برای انجام موثر کارها باید درس آموخت و برای آموختن موثرتر دروس ناگزیر باید محیط واقعی کار را تجربه کرد رابطه میان کار و درس رابطه ای دوطرفه است هرگاه خصلت آموزنگی یکی از این اوبه طور مستقل ضعیف شود دیگری به تبعیت آن و پس از مدتی تاخیر ضعیف می شود. و این ضعف نیز به نوبه خود عامل تضعیف متغیر نخست می شود. همچنین با افزایش یکی از این دواندخته، یعنی یافته های تجربه کار یا آگاهیهای انتقالی درس، ظرفیت پذیرش و یادگیری انسان در اندوختن به گونه دیگر گسترش می یابد. در نظام جدید آموزش متوسطه برای رفع معضل تأمین و تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد و با همکاری تمامی دستگاهها و نهادهای دولتی و غیر دولتی شاخه کار و دانش تأسیس گردید. (سعدی، ۱۳۹۱).

بی تردید اجرای این آموزشها که موفقیت آن در گرو همت و همکاری تمامی نهادها و موسسات آموزشی و تولیدی و بهره گیری مناسب از ظرفیت آموزشی سازمانها و وزارتخانه های مختلف خواهد بود، اقدامی نتیجه بخش و کار ساز خواهد بود و مسلماً محصول این اقدام به بسیاری از نیازهای توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور پاسخ خواهد داد و گره های بسیاری از مشکلات آموزشی را خواهد گشود. با توجه به اهمیت اطلاع از عوامل موثر بر انتخاب رشته شغلی، تغییر در عوامل یاد شده در گذر زمان و در بسترهای متفاوت اجتماعی و فرهنگی (شفیع آبادی، ۱۳۵۹).

این تحقیق با هدف تعیین انگیزه مهارت جوینان از انتخاب حرفه ای مهارتی در مراکز آموزش فنی و حرفه ای انجام شده است. انتظار می رود نتایج این مطالعه بتواند، در امر برنامه ریزی و انتخاب رشته مهارتی و شغلی هنرجو، ارائه بازخوردهای مناسب به هسته های مشاوره هنرجویان و هدایت تحصیلی آنان به منظور برنامه ریزی دقیق و مشاوره های موثر، کمک نماید. در این مقاله هدف رسیدن به پاسخ سوال زیر می باشد:

انگیزه مهارت جوینان از انتخاب حرفه ای مهارتی در مراکز آموزش فنی و حرفه ای شهرستان زاهدان کدامند؟

روش شناسی

پژوهش علمی شیوه ای دقیق، سازماندهی شده، منطقی و گام به گام برای تعیین مسائل، جمع آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل آنها و استخراج نتایج معتبر بر مبنای آنهاست که هدف آن مشکل گشایی می باشد. پژوهش علمی قبل از آنکه ذهنی

باشد عینی است و این امر مدیران را یاری می‌دهد تا مهمترین عوامل موجود در محیط کاری که برای اجتناب از بروز مشکلات، حداقل کردن یا حل آنها مستلزم توجه خاصی می‌باشد را مشخص سازند. (خاکی، ۱۳۷۸).

از آنجا که هدف پژوهش بررسی انگیزه مهارت جوینان از انتخاب حرفه ای مهارتی در مراکز آموزش فنی و حرفه ای است، لذا پژوهش حاضر از نوع کاربردی-توصیفی می‌باشد. پس از جمع آوری داده‌های مورد نیاز در یک پژوهش، انجام آزمون بر روی آن‌ها برای بررسی سوالات و پیدا کردن جوابی مناسب به سوالات تحقیق امری لازم و ضروری است. پژوهش حاضر مقطعی می‌باشد و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی و از نوع همبستگی حاصل از پهنل خبرگی و هم از داده های کمی حاصل از پرسشنامه گردآوری و تحلیل داده ها استفاده می‌کند. جامعه آماری در این تحقیق کارآموزان شهر زاهدان در قلمرو زمانی اردوبهشت ماه تا تیر ماه سال ۱۳۹۵ به تعداد ۳۶۰ نفر می‌باشد. که توسط جدول مورگان ۱۸۶ نفر بصورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه بر اساس این تعداد تهیه و توزیع گردید. ابزار جمع‌آوری داده ها پرسشنامه دوقسمتی بود ، که به صورت خود گزارش دهی تکمیل گردید. بخش اول شامل:اطلاعاتی نظیر: سن، جنس، وضعیت تاهلی علاقه مندی به حرفه های فنی و حرفه ای و آگاهی از، مشارکت کنندگان شرح وظایف شغلی خود در آینده و تحصیلات و شغل والدینبود. بخش دوم پرسشنامه مشتمل بر ۱۹ سئوال طیف لیکرت سه درجه ای بود که در سه حیطه انگیزه فردی، انگیزه اجتماعی و انگیزه حرفه‌ای هدف مشارکت کنندگان را از انتخاب حرفه ای مهارتی بررسی نمود. محتوی پرسشنامه اولیه با مروری بر مطالعات مرتبط موجود، طراحی و سپس طی نشست‌های با گروهی از خبرگان و صاحب‌نظران در ابزار سازی مورد تایید نهایی قرار گرفت. پایایی پرسشنامه توسط ضریب کرونباخ ۰/۸۵ بدست آمد. اطلاعات بدست آمده در نرم افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته های پژوهش

برای بررسی نرمال بودن داده های جمع آوری شده از آزمون کلوموگروف اسمیرنف در نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج یافته های با توجه به سطح معنی داری (۰/۷۱۴) نشان داد که توزیع داده ها نرمال می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده ها

داده های مورد نظر پس از جمع آوری اطلاعات وارد نرم افزار spss برای تجزیه و تحلیل شدند. ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۵) نشان داد که پرسش نامه تحقیق از پایایی پژوهشی کافی برخوردار بوده است (سرمد، ۱۳۹۰: ۱۶۹). در جدول ۱ به اطلاعات جمعیت شناختی این تحقیق خواهیم پرداخت.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی

وضعیت تاهل	تحصیلات	سن	پاسخ دهندگان زن	پاسخ دهندگان مرد
بیش از ۷۰ درصد آنها مجرد	۳۰٪ دیپلم ۷۰٪ بالاتر از فوق دیپلم	بیش از ۵۰ درصد آنها بالای ۱۷ سال	۷۲٪	۲۸٪

پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی
مهارت آموزی و اشتغال

در جدول ۲ فراوانی پاسخ کارآموزان در مورد انگیزه شان را از انتخاب حرفه مهارتی نشان می‌دهند این جدول توزیع فراوانی پاسخ نمونه‌ها به سوالات انگیزه در طیف لیکرت سه درجه ای نمایش می‌گذارد. افراد شرکت کننده در پژوهش غیر شاغل بودند.

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ کارآموزان در مورد انگیزه انتخاب حرفه مهارتی

ردیف	انگیزه	مهم (درصد)	نسبتاً مهم (درصد)	کم اهمیت (درصد)
۱	فرصتی برای کسب مدارک مهارتی	۵۸٪	۳۰٪	۱۲٪
۲	کسب موقعیت شغلی	۵۹٪	۴۰٪	۱٪
۳	اعتبار حرفه انتخابی	۵۶٪	۳۰٪	۱۴٪
۴	تشویق والدین	۲۰٪	۳۰٪	۵۰٪
۵	علاقه‌مندی به مهارت آموزی در محل زندگی	۳۰٪	۳۵٪	۳۵٪
۶	محتوای علمی حرفه	۴۳.۹٪	۲۰٪	۳۶.۱٪
۷	کمک به هم نوع	۲۶.۶٪	۴۶٪	۲۴.۴٪
۸	علاقه مندی به حرفه	۳۵.۳٪	۴۰٪	۲۴.۷٪
۹	جایگاه مناسب حرفه انتخابی در جامعه	۵۴٪	۴۰٪	۶٪
۱۰	محتوای عملی حرفه	۵۲.۲٪	۴۰٪	۷.۸٪
۱۱	فرصت و امکاناتی برای تحقیقات علمی	۲۰٪	۴۶٪	۳۴٪
۱۲	فرصتی برای کسب درآمد	۵۹٪	۳۰٪	۱۱٪
۱۳	تشویق واحد مشاوره مرکز	۲۳.۷٪	۴۹٪	۲۷.۳٪
۱۴	تشویق رسانه های عمومی	۲۸.۸٪	۲۰٪	۵۱.۲٪
۱۵	مهارت آموزی و یا داشتن تجربه یکی از نزدیکان	۳۱٪	۲۰٪	۴۹٪
۱۶	نمرات کسب شده	۲۳٪	۲۰٪	۴۳٪
۱۷	کوتاه بودن طول دوره	۴۱٪	۲۲٪	۳۷٪
۱۸	تشویق همسالان	۳۶٪	۲۶٪	۳۸٪
۱۹	تجربه نیازمندی اقوام و آشنایان به این حرفه	۳۶٪	۲۷٪	۳۷٪

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار (به درصد) نمرات انگیزه کارآموزان در مورد انگیزه انتخاب حرفه مهارتی

ردیف	انگیزه	میانگین	انحراف معیار
۱	فرصتی برای کسب مدارک مهارتی	۸۴٪	۲.۱۸
۲	کسب موقعیت شغلی	۸۰٪	۲.۰۱
۳	اعتبار حرفه انتخابی	۸۳٪	۲.۰۶

۲۰۰۵	٪۴۰	تشویق والدین	۴
۲۰۱۶	٪۳۰	علاقمندی به مهارت آموزی در محل زندگی	۵
۲۰۱۷	٪۷۹	محتوای علمی حرفه	۶
۲۰۱۶	٪۳۹	کمک به هم نوع	۷
۲۰۱۸	٪۵۹	علاقه مندی به حرفه	۸
۲۰۰۸	٪۸۱	جایگاه مناسب حرفه انتخابی در جامعه	۹
۲۰۵۵	٪۸۱.۴	محتوای عملی حرفه	۱۰
۲۰۸۸	٪۴۰	فرصت و امکاناتی برای تحقیقات علمی	۱۱
۲۰۶۶	٪۹۰	فرصتی برای کسب درآمد	۱۲
۲۰۴۵	٪۴۲.۷	تشویق واحد مشاوره مرکز	۱۳
۲۰۱۸	٪۴۸.۸	تشویق رسانه های عمومی	۱۴
۲۰۶۶	٪۶۲	مهارت آموزی و یا داشتن تجربه یکی از نزدیکان	۱۵
۲۰۸۸	٪۴۶	نمرات کسب شده	۱۶
۲۰۷۷	٪۸۱	کوتاه بودن طول دوره	۱۷
۲۰۵۶	٪۶۶	تشویق همسالان	۱۸
۲۰۹۶	٪۶۶	تجربه نیازمندی اقوام و آشنایان به این حرفه	۱۹

جدول شماره ۲ نشان می‌دهد اکثریت مشارکت کنندگان "کسب موقعیت شغلی" را به عنوان بالاترین انگیزه خود از انتخاب حرفه مهارتی بیان نمودند. در اولویت دوم انگیزه هنرآموزان فرصتی برای کسب مدارک مهارتی و اولویت سوم انگیزه هنرجویان جایگاه حرفه در جامعه می‌باشد.

در جدول شماره ۳ اکثر هنرجویان (۸۶.۱ درصد) بیان نمودند که به حرفه خود علاقمندند و ۷۳.۸ درصد مشارکت کنندگان اظهار داشتند که از شرح وظایف شغلی خود در آینده مطلع می‌باشند.

بحث ، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در سال‌های اخیر در دنیا، تغییرات اساسی در نحوه پذیرش کار آموزان و دانشجویان رخ داده است دردیای کنونی و در قرن انفجار اطلاعات و دسترسی بشر به ماشینی به نام کامپیوتر و سیستم اطلاعاتی همچون اینترنت جا دارد که مسئولان محترم به پژوهش و پژوهشگران کمک کنند تا جوانان در امر تحقیق و پژوهش همان ابتدا دلسرد نشوند . با توجه به نقش مهم سازمان آموزش فنی و حرفه ای مسئولین محترم در واحد مشاوره مهارتی را با شغل خطیر خود که همانا هدایت جوانان و سرنوشت آنها و در کل سرنوشت جامعه است را جدی بگیرند و کارآموزان را بر اساس علاقه - توانایی ها و رغبتها و... به حرفه-آموزی‌های مختلف مهارتی هدایت نمایند.

با توجه به اینکه فارغ التحصیلان حرفه های مهارتی بعد از فراغت از تحصیل وارد بازار کار خواهند شد اگر این انتخاب با توجه به علاقه و رغبت‌های آنها صورت نگیرد چه بسا رضایت شغلی نخواهند داشت در این صورت در آینده باناکامی مواجه می‌شوند و چه بسا زندگی خود و دیگران را در آینده بازیچه هوا و هوسهای خود قراردهند واز یک زندگی نرمال همراه با آسایش بدور باشند. در فرآیند انجام این تحقیق به پژوهشگر به نتایجی دست پیدا کرد که پیشنهاد می‌شود، مسئولین محترم

آموزش فنی و حرفه ای نسبت به تنوع رشته های مهارتی شاخه کار و دانش اقدام نمایند که در آینده باتورم نیروهای آموزش دیده تعداد محدودی حرفه موجود مواجه نشوند و به لحاظ اینکه محدوده جغرافیایی زاهدان محدود بوده و جمعیت آن نسبتاً کم است چه بسا با تورم هنرجویان آموزش دیده موجود مواجه خواهند بود و اهدافی که سازمان آموزش فنی و حرفه ای بر اساس آن بنا گردیده زیر سؤال خواهد رفت و آن بکار گیری افراد مهارت دیده با همراهی دانش و تجربه درغیر از مهارتهایی خواهد بود که درمورد آن دانش و تجربه کسب کرده اند. و بالاخره همه کاره و هیچ کاره خواهند شد.

۱. فتحی، ن. شعبانی ر. (۱۳۸۶). الگوی علمی و تجربی پرورش مدیران آینده سایپا، (مروارید پنهان)
 ۲. فلاح، حسین، (۱۳۹۰). ارزیابی عملکرد و ارائه راهکارهای بهبود در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای با استفاده از رویکرد کارت امتیازی متوازن و تحلیل پوششی داده‌ها، فصلنامه مهارت آموزی، سال اول، شماره دوم.
 ۳. فلاح، حسین. (۱۳۹۲). آموزش فنی و حرفه‌ای، نقش‌ها و وظایف، نیازها: با نگاهی به آینده ، همایش بی‌المللی مهارت آموزی و اشتغال، انتشارات سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
 ۴. پرند، ک. زینابادی، ح (۱۳۹۱). آموزش فنی و حرفه‌ای در ایران، جلد دوم، تهران.
 ۵. اچ، والدرون . (۱۳۷۰). بهداشت شغلی و طب کار ، ترجمه دکتر حسن آبادی، تهران، کسری.
 ۶. توسلی، غ. (۱۳۷۸) جامعه شناسی کار و شغل، تهران، چاپ مهر.
 ۷. شفیع آبادی، ع، (۱۳۵۹)، نظریه های انتخاب شغل، تهران، انتشارات رشد.
 ۸. فصلنامه آموزشی خبری تخصصی کار و دانش شماره های ۱۸-۱۹-۲۵-۲۶-۳۱-۳۲-۴۰-۴۱-۴۲.
 ۹. خاکی، غ. (۱۳۷۸). روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویس، تهران - مرکز تحقیقات علمی کشور.
 ۱۰. خورسند رحیم زاده، م. (۱۳۸۵). شناخت عوامل موثر بر انتخاب رشته فرش دستباف دانشجویان مرکز آموزش عالی علمی کاربردی سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، گلجام، دوره ۱، شماره ۲.
- . Dalir Z, Shojaeean Z, Khodabandehloo Z. Survey on the Motivation of Nursing and Midwifery Students toward Their Field of Study Selection- Nursing and Midwifery School- Iranian Journal of Nursing Research. ; (): - . [Persian]
- . Seif A. Learning Psychology. ; th Edition. Tehran, Doran Publication: - . [Persian]
- . Rice CD, Glaros AG, Shouman R, Hlavacek M. Career Choice and occupational perception in accelerated option and traditional dental students. Journal of Dental Education. ; (): - .